

CAPÍTOL I

El cel dels ermitans

Al llarg de la història de la Xina sempre hi ha hagut gent que ha preferit viure a les muntanyes, passar amb poc, dormir sota un sostre de palla, treballar la terra a les cotes més altes, no xerrar gaire i escriure encara menys (potser quatre poemes, una recepta o dues). Desconnectats de l'època però no de les estacions, aquesta gent van cultivar les arrels de l'esperit tot canviant la pols de la plana per la boira de la muntanya. Llunyans i insignificants, van ser els homes i dones més respectats de la societat més antiga del món.

No s'han donat ni demanat explicacions sobre l'admiració que senten els xinesos pels ermitans. Hi havia ermitans i ja està: són a l'altra banda de les muralles de les ciutats, a les muntanyes, columnes de fum solitàries després d'una nevada. Des que hi ha documents escrits, sempre hi ha hagut ermitans a la Xina.

Els xinesos diuen que la seva història es remunta 5.000 anys enrere, a l'època de Huangdi, l'Emperador Groc. Huangdi va ser el primer cabdill conegut de la confederació de tribus que es van establir a la riba del riu Groc i que més tard es van autodenominar xinesos. Però va ser de dos ermitans que Huangdi va aprendre com vèncer els seus enemics i prolongar la seva vida. I va regnar durant cent anys, del 2700 al 2600 aC.

Després que Huangdi se n'anés dalt d'un drac per trobar-se amb els seus companys immortals, la sobirania de la naixent civilització xinesa va passar per diverses mans i, cap al 2300 aC,

a les de Yao. Al cap de dos mil anys, Confuci va dir que Yao era l'home més savi perquè en comptes dels seus familiars directes va triar un ermità de successor. L'obra del segle III de Huangfu Mi, el *Gaoshi zhuan* (*Cròniques dels homes magnànims*), recrea aquest episodi:

Yao demanà a Xu You si volia fer-se càrrec del seu regne. Però Xu You respongué: «Quan brilla el sol o la lluna, de què serveix encendre una torxa? Quan cau la pluja, de què serveix regar el tros? Vostè, senyor, encara governa. Si l'hagués de substituir, seria només de nom. El nom és l'hoste de la realitat i jo no tinc ganes de ser un hoste. Fins i tot al cor del bosc l'ocell només vol una branca per fer niu. Fins i tot a la vora d'un riu, el tapir només beu prou per omplir la panxa. Torni-se'n, senyor meu. No em cal cap regne. Si un cuiner no és capaç de tenir la cuina endreçada, el xaman no interromp el ritual per substituir-lo.»

En comptes d'acceptar la proposta de Yao, Xu You es va rentar les orelles a un riu per desfer-se de qualsevol residu que li hagués pogut deixar una conversa així. Yao estava decidit a trobar un home virtuós i va adreçar-se a un altre solitari, que es deia Shun. Shun va acceptar la proposta de Yao i al cap del temps, també va buscar un ermità que el pogués succeir. Altre cop, el *Gaoshi zhuan* recrea aquell moment:

Shun va intentar entregar el regne a un ermità anomenat Shanzhuan. Però Shanzhuan va posar-hi objeccions: «En temps passats, quan Yao regnava, la gent l'obeïa sense que se li digués i l'elogiaven sense que se'ls recompensés. El regne estava en pau i la gent estava contenta. No coneixen ni l'odi ni el desig. Ara vostè duu túniques llampants i els confon els ulls. Barreja els cinc tons i els confon les orelles. Toca la música de Shao i els atordeix les ments. Així només

s'arriba al desordre i no hi vull tenir res a veure. Tinc el meu lloc al món. A l'hivern em poso pells. A l'estiu em poso cànem. A la primavera llauro, planto i tinc prou feina. A la tardor recullo, guardo i tinc prou menjar. M'aixeco quan surt el sol. Descanso quan es pon. Puc fer el que vull en aquest món i amb això estic content. Per què vull un regne? Crec que s'ha equivocat amb mi.» Shanzhuan va desaparèixer per les muntanyes i mai no se'n tornà a saber res.

La versió de Huangfu Mi d'aquestes històries prové del *Zhuangzi* i d'altres textos que són del segle IV aC o d'abans. Es veu que tan bon punt els xinesos van començar a recopilar històries sobre els seus primers sobirans, van escriure històries sobre ermitans. I durant els darrers dos mil anys han repetit aquestes històries sobre ermitans i sobirans com lliçons que val la pena recordar i fins i tot emular. Evidentment, no té cap sentit que les muntanyes s'omplin de gent. Però aquestes històries no pretenien crear una societat d'ermitans, en cas que això fos possible. Estaven dirigides als que exercien el poder. I el missatge era que la transmissió del poder havia de basar-se en la virtut i la saviesa, no en el parentesc.

Aquestes històries constitueixen la primera crítica política xinesa. Però no són només històries: realment hi havia gent que preferia la natura apartada abans que la civilització. Aquest és el fonament de la tradició eremítica arreu. Però el que distingeix aquesta tradició a Xina és l'alta estima en què eren tinguts els ermitans per la societat que en teoria deixaven enrere.

La meva relació amb la tradició eremítica xinesa va començar el 1972 quan vaig deixar els Estats Units i em vaig instal·lar a la província insular de Taiwan, al sud de Shanghai, al nord de Hong Kong i davant de la costa de Fujian. Al cap de pocs dies d'arribar, vaig anar a viure a un monestir budista: m'aixecava abans de l'alba per cantar sutres, sentia les campanades durant la nit,

feia tres àpats vegetarians cada dia, tenia una habitació, un llit, una mosquitera, cap factura. Quan em feien molt de mal les cames o tenia el cap massa inquiet per meditar, llegia.

A banda dels sutres budistes, llegia textos confucians i taoistes que incloïen moltes històries sobre ermitans pels turons de l'antiga Xina. Eren les meves històries preferides. Entenia perfectament que algú no volgués res més que viure una vida més senzilla: dins d'un núvol, sota un pi, en algun lloc fora ciutat, sobrevivint a base de llum de lluna, taro i cànem. A part d'una muntanya, no els calia gaire més: una mica de fang, una mica de palla, una mata de melons, unes quantes plantes de te, un emparat de crisantems, una mica de bon temps. Des de l'època de l'Emperador Groc, potser hi hagut un milió d'ermitans, a la Xina. Però quan vaig llegir sobre ells, vaig preguntar-me si havien pogut sobreviure al segle xx. Quan ho vaig preguntar als monjos de Taiwan, em van assegurar que els ermitans xinesos ja no existien. Després d'un segle de revolucions, guerres i opressió, com podrien haver sobreviscut? Però jo no m'ho treia del cap.

Tres anys després, vaig passar de la vida monàstica a un retir al poble de muntanya del Llac de Bambú (Zhuzihu), que donava a la conca de Taipei, i vaig començar a traduir les obres d'alguns dels monjos xinesos del passat: Muntanya Freda (Hanshan), Exposit (Shide) i Gran Escut, Casa de Pedra i Bodhidharma. Al cap de dotze anys, l'hivern del 1987, el govern de Taiwan va aixecar la prohibició de viatjar a la Xina continental i la gent de l'illa va començar a visitar parents i amics que feia quaranta anys que no veien.

La primavera del 1989 vaig decidir fer igual, no per visitar cap parent, sinó per buscar ermitans. Quan vaig trobar un mecenes comprensiu per pagar el viatge de recerca, vaig trucar l'Steve Johnson als Estats Units. Dos anys abans s'havia ofert per acompanyar-me si mai el viatge s'arribava a fer. No havia canviat de

parer i vam quedar que ens trobaríem al cap de dues setmanes a Hong Kong. Vaig treure de l'armari la meua vella motxilla de forrestal i li vaig cosir noves corretges. També vaig començar a remenar mapes, sobretot els que mostraven les densitats de població. No tenia ni idea d'on trobar ermitans però vaig suposar que si en quedava algun seria a les muntanyes. Però a quines muntanyes? I fins i tot si trobava la muntanya, com trobaríem el caminó, per no parlar de la cabana? I voldrien rebre visites, en concret d'un parell de forasters amb una gravadora i una càmera? I les autoritats, hi posarien pegues? Moltes preguntes. Cap resposta.

A la Xina, tradicionalment, la població d'ermitans pujava i baixava segons quin vent bufava des de la capital. Vaig pensar que potser valia la pena veure quin vent hi feia abans d'encaminar-nos a les muntanyes. Després de trobar-nos a Hong Kong, l'Steve i jo vam volar a Pequín. Vam arribar l'últim dia d'abril, uns quants dies després que els estudiants de la ciutat comencessin la campanya per acabar amb la corrupció política i l'opressió social. A Pequín un amic alemany ens va proposar compartir casa al Palau d'Estiu, als afores de la ciutat, i vam acceptar encantats.

La Xina sempre s'empesca noves maneres d'ingressar divises i havia començat a llogar patis de l'antic recinte imperial a estrangers d'empreses que s'ho poguessin permetre. Irònicament, el meu amic vivia a les habitacions que havia ocupat abans Jian Qing, la vídua de Mao Zedong i líder de la Revolució Cultural (1965-1976), que se suposava que havia alliberat la Xina de la rè-mora del seu passat, inclosos els ermitans.

Després de passar una nit amb el fantasma de Jian Qing, vam visitar el temple de Guanji. El temple feia de seu de l'Associació Budista de Xina i vaig pensar que seria un bon lloc per començar la nostra recerca. Vaig preguntar al subdirector de l'organització, Zhou Shaoliang, si sabia on podíem trobar ermitans. Abans que es pogués recuperar de la pregunta, l'abat del temple, Chinghui,